

Sygn. akt III AUa 222/12

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2012 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu Wydział III

Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Irena Różańska-Dorosz
Sędziowie:	SSA Maria Pietkun (spr.) SSA Danuta Rychlik-Dobrowolska
Protokolant:	Monika Horabik

po rozpoznaniu w dniu 19 kwietnia 2012 r. we Wrocławiu

sprawy z wniosku E. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L.

o emeryturę

na skutek apelacji E. G.

od wyroku Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Legnicy

z dnia 20 grudnia 2011 r. sygn. akt V U 1332/11

I. **oddala apelację,**

II. **zasądza od wnioskodawczyni na rzecz strony pozwanej kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 27 września 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił E. G. prawa do emerytury z powodu nieudowodnienia przez nią 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Wskutek zaskarżenia decyzji sprawę rozpoznał Sąd Okręgowy w Legnicy, który wyrokiem z 20 grudnia 2011 r. oddalił odwołanie wnioskodawczyni.

Rozstrzygnięcie Sąd I instancji oparł na ustaleniach i rozważaniach prawnych, które Sąd Apelacyjny przyjmuje jako własne.

Apelację wywiodła wnioskodawczyni, zarzucając wyrokowi Sądu I instancji naruszenie:

- art. 32 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach u rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, § 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz § 1 Zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu zdrowia i opieki społecznej przez błędne przyjęcie, że ubezpieczona nie wykazała, by wykonywała pracę w warunkach szczególnych;
- art. 233 kpc przez dowolną, lecz nie swobodną ocenę dowodów, polegającą na ustaleniu, że nie wykonywała pracy w warunkach szczególnych.

E. G. wniosła o zmianę wyroku poprzez przyznanie jej prawa do emerytury od 19 września 2011 r., ewentualnie – o uchylenie go i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu zarzutów apelująca wskazała, że przy bezspornym stanie faktycznym spór sprowadzał się właściwie do oceny charakteru zatrudnienia wnioskodawczyni na stanowisku technika dentystycznego w spornym okresie, tj. od 1 kwietnia 1980 r. do 31 grudnia 1998 r. w Zespole (...) w G.. E. G. stanęła na stanowisku, że ww. praca była zatrudnieniem w warunkach szczególnych z uwagi na specyfikę pracy technika dentystycznego, które to stanowisko zostało wymienione w przepisach branżowych, tj. przywołanym w świadectwie pracy w warunkach szczególnych zarządzeniu Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu zdrowia i opieki społecznej. Zawód technika dentystycznego łączy w sobie wiele gałęzi przemysłu i nie daje się zamknąć w ścisłe ramy, dlatego Sąd I instancji błędnie uznał, że skoro wnioskodawczyni nie pracowała w przemyśle chemicznym, to jej pracy na ww. stanowisku nie można uznać za wykonywaną w warunkach szczególnych. Tymczasem żaden z pracowników zakładów chemicznych nie mógł wykonywać pracy technika dentystycznego, gdyż zajmują się one zupełnie inną działalnością. Sąd Okręgowy ustalając w sposób prawidłowy rodzaj czynności wykonywanych przez wnioskodawczynię, niesłusznie jednak odmówił jej uznania tego zatrudnienia jako pracy w warunkach szczególnych, tylko z tego powodu, że oprócz produkcji żywic wykonywała ona szereg czynności niewymienionych w cytowanym zarządzeniu resortowym. Tymczasem czynności technika dentystycznego oceniać należy w kontekście bezpośredniej szkodliwości dla zdrowia, a wymieniane są one w poszczególnych działach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze oraz w zarządzeniu resortowym, np. w dziale III poz. 40 pkt 1 (odlewanie metali), poz. 43 (obsługa urządzeń odlewniczych), poz. 78 (szlifowanie lub ostrzenie wyrobów i narzędzi metalowych oraz polerowanie mechaniczne), w dziale IV poz. 17 (Produkcja i przetwórstwo żywic i tworzyw sztucznych oraz produkcja surowców, półproduktów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa, produkcja wosków i woskoli). Każda z wykonywanych przez technika dentystycznego prac odznaczała się wysoką szkodliwością dla zdrowia z uwagi na kontakt z substancjami chemicznymi silnie oddziałującymi na organizm, a także obsługę urządzeń wykorzystywanych w przemyśle hutniczym. Wnioskodawczyni podniosła, że dla oceny pracy w warunkach szczególnych istotne znaczenie ma rodzaj wykonywanych czynności, a nie sama nazwa stanowiska pracy. Nie jest bez znaczenia także fakt, że technicy dentystyczni pracowali w obniżonym wymiarze czasu pracy i przysługiwały im uprawnienia dodatkowe, jak choćby mleko.

Wnioskodawczyni podniosła także naruszenie zasady równości wobec prawa, skoro jej ścisła współpracowniczka zatrudniona na równorzędnym stanowisku – B. M. – otrzymała prawo do emerytury w warunkach szczególnych z tytułu zatrudnienia na stanowisku technika dentystycznego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni nie zasługuje na uwzględnienie. Sąd Okręgowy poczynił wymagane ustalenia, zastosował prawidłowe przepisy, dokonując ich trafnej interpretacji, dokonując oceny zebranego materiału dowodowego, nie przekroczył zasady ich swobodnej oceny w rozumieniu w art. 233 § 1 kpc.

Nie było sporu między stronami co do faktu, że wnioskodawczyni ukończyła 55 rok życia oraz, że na dzień 1 stycznia 1999 r. legitymuje się ponad dwudziestoletnim stażem pracy. Zarówno organ rentowy jak i Sąd I instancji nie uznali za pracę wykonywaną w warunkach szczególnych zatrudnienia wnioskodawczyni na stanowisku technika dentyścystycznego w spornym okresie, tj. od 1 kwietnia 1980 r. do 31 grudnia 1998 r. w Zespole (...) w G.. Sąd I instancji stwierdził, że ubezpieczona nie udowodniła 15 lat zatrudnienia w szczególnych warunkach, wobec tego nie przysługuje jej prawo do wcześniejszej emerytury z tego tytułu.

Przepis art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 153, poz. 1227 jednolity tekst) pozwala kobietom urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. nabyć, po osiągnięciu wieku przewidzianego, m. in., w art. 32, prawo do emerytury, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy (1 stycznia 1999 r.) osiągnęły:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. 20 lat.

Emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa oraz rozwiązania stosunku pracy - w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (ust. 2 omawianego art. 184 ustawy).

Wiek emerytalny pracowników wykonujących pracę w warunkach szczególnych określa wydane na podstawie art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz.U. z 1983 r., nr 8, poz. 4 ze zm.). Przepis § 4 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet,
- 2) ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Z wyżej przedstawionej regulacji prawnej wynika, że warunkiem nabycia prawa do emerytury według art. 184 jest spełnienie przesłanki stażu ubezpieczeniowego przed dniem 1 stycznia 1999 r., tj. dniem wejścia w życie ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ubezpieczeni, którzy w chwili wejścia w życie ustawy emerytalno-rentowej posiadali wymagany okres ubezpieczenia (także w warunkach szczególnych), mogą nabyć prawo do emerytury po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego dla kobiet 55 lat (art. 32 ustawy). Wiek emerytalny mogą jednak osiągnąć po 1 stycznia 1999 r.

Art. 100 ustawy emerytalno-rentowej stanowi, że prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stanowiło akt wykonawczy do ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. z 1982 r., nr 40, poz. 267). Utrzymane w większości w mocy przez ustawę o emeryturach i rentach z FUS (art. 32 ust. 4 tej ustawy) przepisy rozporządzenia określają rodzaje prac wykonywanych w szczególnych warunkach i szczególnym charakterze w § 4 – 15 oraz w wykazach stanowiących załącznik do rozporządzenia. § 1 ust. 2 rozporządzenia zawiera, co prawda, upoważnienie dla właściwych ministrów, kierowników urzędów centralnych oraz centralnych związków spółdzielczych do ustalania w podległych i nadzorowanych zakładach stanowisk pracy, na których są wykonywane prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazach A i B rozporządzenia. Zauważyć należy jednak, że wskazane podmioty nie mogą kreować tych stanowisk pracy w sposób dowolny. Zarządzenie resortowe musi być, wobec powyższego, dostosowane do rozporządzenia

Rady Ministrów, w którym zawarty jest kompletny wykaz stanowisk pracy wykonywanej w warunkach szczególnych. Dla uznania zatem konkretnego rodzaju lub stanowiska pracy za pracę wykonywaną w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze decydujące znaczenie ma to, czy jest to praca wymieniona w rozporządzeniu oraz w wykazach stanowiących załącznik do tego rozporządzenia, natomiast wykazy stanowisk ustalane przez właściwe podmioty w odniesieniu do podległych zakładów pracy mają jedynie charakter techniczno-porządkujący. Samo nawet wymienienie danego stanowiska czy rodzaju prac warunkujących przyznanie spornego prawa do emerytury nie może być interpretowane w sposób rozszerzający, tzn. w całkowitym oderwaniu od rodzaju zakładu z danej branży w którym praca była wykonywana. Tymczasem ww. rozporządzenie nie określa pracy technika dentystycznego jako pracy w warunkach szczególnych (zwłaszcza w dziale XII - w służbie zdrowia i opiece społecznej); tego stanowiska pracy brak jest w rozporządzeniu, nawet w dziale IV wykazu A traktującym o pracach w chemii. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 listopada 2010 r. sygn. akt I UK 124/10, przyjął że „zarządzenia resortowe mogą mieć znaczenie jedynie w sferze dowodowej. Z faktu, że właściwy minister, kierownik urzędu centralnego, czy centralny związek spółdzielczy, w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych, ustalił w podległych i nadzorowanych zakładach pracy, że dane stanowisko pracy jest stanowiskiem pracy w szczególnych warunkach, może płynąć domniemanie faktyczne, że praca na tym stanowisku w istocie wykonywana była w takich warunkach i odwrotnie, brak konkretnego stanowiska pracy w takim wykazie może - w kontekście całokształtu ustaleń faktycznych # stanowić negatywną przesłankę dowodową.” Natomiast rodzaj prac wykonywanych przez wnioskodawcę należałoby odnieść do konkretnych stanowisk wymienionych w wykazie A, a w niniejszej sprawie powiązać to stanowisko z branżą w której było wykonywane zatrudnienie. Decydujące znaczenie ma wykazanie, że dana praca wymieniona jest w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów, samo zarządzenie nie jest wystarczającą podstawą, w okolicznościach sprawy, do uwzględnienia roszczenia, kiedy to równie istotna jest branża w której wykonywano zatrudnienie.

Wnioskodawczyni przedstawiła, co prawda, świadectwo pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, jednak pracodawca określił w ten sposób stanowisko jej pracy (technika dentystycznego), powołując się jedynie na wykaz A, stanowiący załącznik do Zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w zakładach pracy resortu zdrowia i opieki społecznej wykaz A dział IV poz. 17 pkt 2 traktujący o pracach w „chemii” nawet według tego zarządzenia (Dz.Urz.MZ.1983.8.40). Świadectwo pracy jest dokumentem prywatnym w rozumieniu art. 245 kpc, który stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Jak każdy dokument prywatny świadectwo pracy podlega ocenie sądu zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów (art. 233 § 1 kpc). Rozporządzenie z 7 lutego 1983 r. w wykazie A nie uznaje jednak, jako prac w warunkach szczególnych, zatrudnienia na stanowisku technika dentystycznego.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowej charakterystyki czynności pracowniczych wnioskodawczyni, która odzwierciedla rzeczywiste obowiązki wykonywane przez nią na stanowisku technika dentystycznego. Słusznie także uznał, że o ile część obowiązków ubezpieczonej niewątpliwie wiązała się z obróbką (lecz nie produkcją) żywic i metali, to ww. prace nie były wykonywane ani w przemyśle chemicznym, ani w hutnictwie czy przemyśle metalurgicznym. Wykaz A definiuje przecież prace w warunkach szczególnych w przemyśle chemicznym w dziale IV, poz. 17 jako prace przy produkcji i przetwórstwie żywic i tworzyw sztucznych oraz produkcji surowców, półproduktów i środków pomocniczych stosowanych do ich produkcji i przetwórstwa, produkcję wosków i woskoli. Nie można uznać, że praca technika dentystycznego jest pracą na skalę przemysłową przy produkcji pewnych szkodliwych materiałów lub pracą przy ich przetwórstwie. W warunkach warsztatu technika dentystycznego wnioskodawczyni jedynie na małą skalę wykonywała prace przy samej obróbce gotowych już materiałów z tworzyw sztucznych czy z metalu. Praca technika dentystycznego nie wiąże się natomiast ze specyfiką przemysłu chemicznego czy metalurgicznego tak jak nakazuje te branże definiować wykaz A Rozporządzenia.

Słusznie stwierdza zatem Sąd Najwyższy w wyroku z 1 czerwca 2010 r., II UK 21/10 (LEX nr 619638, że w świetle przepisów wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wyodrębnienie poszczególnych prac ma charakter stanowiskowo - branżowy. Pod pozycjami zamieszczonymi w kolejnych działach

wykazu wymieniono bowiem konkretne stanowiska przypisane danym branżom, uznając je za prace w szczególnych warunkach uprawniające do niższego wieku emerytalnego. Taki sposób kwalifikacji prawnej tychże prac nie jest dziełem przypadku. Specyfika poszczególnych gałęzi przemysłu determinuje bowiem charakter świadczonych w nich prac i warunki, w jakich są one wykonywane, ich uciążliwość i szkodliwość dla zdrowia. Nie można zatem swobodnie czy wręcz dowolnie, z naruszeniem postanowień rozporządzenia, wiązać konkretnych stanowisk pracy z branżami, do których nie zostały one przypisane w tym akcie prawnym. W odniesieniu do niniejszej sprawy nieproporcjonalnie większe jest narażenie pracownika zatrudnionego w przemyśle w chemii przy produkcji i przetwórstwie na skalę przemysłową danych substancji, niż praca wnioskodawczynie jako technika dentystycznego w służbie zdrowia. Wnioskodawczynie nie była zatrudniona w zakładach chemicznych, czy farmaceutycznych produkujących i przetwarzających w skali przemysłowej dane składniki, tylko była pracownikiem zakładu(...)w G., czy uprzednio w (...) Centrum (...), również jako typowej placówce służby zdrowia. Według zasad obowiązujących w służbie zdrowia była wynagradzana wnioskodawczynie, co jednoznacznie wynika z akt osobowych, wskazujących na podstawy prawne określające treść stosunku pracy.

Prawo do przedmiotowej emerytury jest przywilejem dla osób zatrudnionych w szczególnie uciążliwych i szkodliwych warunkach, z tego względu interpretacja rozszerzająca przepisów rozporządzenia, bez uwzględnienia powiązań stanowiskowo # branżowych jest niedopuszczalna, w całkowitym oderwaniu od rodzaju zakładu pracy w którym było wykonywane zatrudnienie i jego umiejscowienia w poszczególnych gałęziach gospodarki.

Nadto Sąd Okręgowy poczynił nader kazuistyczne ustalenia, bez potrzeby ich ponownego powtarzania, co do rodzajów wykonywanych obowiązków i czynności przez wnioskodawczynie, wyprowadzając trafny wniosek, że w zależności od wykonywanej pracy w znaczeniu rodzaju protezy czy mostu nie ma podstaw do przyjęcia, iż stale i w pełnym wymiarze tylko przetwarzała wspomniane woski czy żywice, a nawet inne substancje wymienione w dziale IV wykazu a rozporządzenia. Podkreślić należy, iż w treści załącznika A działu IV poz. 17 w odniesieniu do wosków i woskoli wymieniona jest tylko ich produkcja, a nie przetwarzanie.

Zarządzenie resortowe Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 lipca 1983 r., na które powołuje się wnioskodawczynie, dla osób zatrudnionych w służbie zdrowia również nie daje podstaw do zbyt szerokiej interpretacji w sposób nieuprawniony, w oderwaniu od branży zatrudnienia, uznania wykonywania pracy w warunkach szczególnych. Zarządzenie to za pracę w warunkach szczególnych uznaje pracę technika dentystycznego jako pracę w przemyśle chemicznym, gdy tymczasem rozporządzenie Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. w żaden sposób nie pozwala wiązać tego rodzaju pracy z jakąkolwiek branżą przemysłu chemicznego. Niewątpliwie praca technika dentystycznego nie jest pracą przy produkcji i przetwarzaniu w przemyśle chemicznym żywic i tworzyw sztucznych, czy też wosków i woskoli (wykaz A dział IV poz. 17 załącznika A do rozporządzenia Rady Ministrów z 7.02 1983 r.) jako praca w chemii, skoro przez cały sporny okres wnioskodawczynie była pracownikiem służby zdrowia.

Z tych motywów podniesionych w apelacji zarzut naruszenia prawa materialnego w przytoczonej postaci, nie znajduje uzasadnienia, jak również nie ma podstaw do przypisania dowolności w ocenie materiału dowodowego przez sąd I instancji, która to ocena jest swobodna w granicach wyznaczonych tym przepisem i dokonaną wykładnią przepisów znajdujących zastosowanie w sprawie.

Sąd dokonuje oceny indywidualnej w każdej sprawie przesłanek warunkujących nabycie prawa, z tego względu fakt, iż w stosunku do innego pracownika zapadło odmienne rozstrzygnięcie, nie jest samodzielną podstawą do uwzględnienia w świetle powyższego zarzutów apelacji.

Dokonując właściwej kwalifikacji wykonywanej przez ubezpieczoną pracy, Sąd Okręgowy prawidłowo uznał, że nie spełnia ona wymogu posiadania 15 lat pracy w warunkach szczególnych, nie przysługuje jej wobec tego wcześniejsza emerytura z tego tytułu. Apelację wnioskodawczynie Sąd Apelacyjny oddalił na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 kpc oraz § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. nr 163, poz. 1349 ze zm.).

R.S.